

Əhməd Fərhadov

Vəkillərin Kollegiyasının üzvü

**CİNAYƏT MÜHAKİMƏ İCRAATINDA
MƏHKƏMƏ ARAŞDIRMASININ HƏDLƏRİNİN
AKTUAL MƏSƏLƏLƏRİ**

“Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və “Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 yanvar 2006-cı il tarixli Fərmanı məhz insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin təmininə, məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsinə, məhkəmə hakimiyyətinin möhkəmlənməsinə yönəlmişdir. Demokratik və hüquqi dövlət olan Azərbaycanda ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən Konstitusiyanın, CM-nin, CPM-in, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarının və tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin müddəa və tələblərinə ciddi əməl edilməsi məhkəmə və cinayət prosesi iştirakçılarının əsas vəzifələrindən biri olmaqla ədalət mühakiməsi bu hüquqi baza ilə şərtləndirilən prosessual hüquq normalarına uyğun həyata keçirilməli və məhkəmələr tərəfindən cinayət-prosessual qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydalara dəqiq riayət olunmalıdır.

Lakin buna baxmayaraq, bu gün məhkəmə hüquq təcrübəsində “məhkəmə baxışının hədləri” anlayışı hələ qəti həllini tapmamış hüquqi mübahisə mövzularından biri olmaqla vaxtaşırı gündəmi dolaşmaqdadır. Bu məsələni sabit düşüncə mövqeyinə çəkməyə dəfələrlə tanınmış hüquqşünaslar, Ali Məhkəmə, Konstitusiya Məhkəməsi tərəfindən cəhd göstərsə də natamamlıq və kolliziya yenə də qalmaqdadır. Məncə bunun əsas səbəbi məsələyə qüvvədə olan hüquqi aktların kontekstindən yanaşılmaması, cinayət prosessual qanunvericiliyin bir sıra prinsip və şərtlərinin fikir yürüşündə əsassız diskvalifikasiyası, məhkəmə təcrübəsinin ehkam həddinə qaldırılmasıdır.

Qanunları rəsmi şərh edən Konstitusiya Məhkəməsinin mövqeyinə görə cinayət prosesində hədd kateqoriyası məcburi prosessual şərt olmaqla “məhkəmə baxışının hədləri” təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş və məhkəmədə müdafiə edilən ittihama uyğun məhkəmə tədqiqatının və qərarının qanunla müəyyən edilmiş sərhədləridir.

Nə qədər ki, hüquqi terminlər doğru seçilməmiş və ifadə tərzi mükəmməl formaya salınmamışdır, sərgilənən mövqe ilə tam razılaşmaq olmaz və bu məsələdə aydın fikir yaratmaq qeyri-mümkündür. Əvvəlcə, ondan başlayaq ki, Azərbaycan Respublikası CPM-nin 318-ci maddəsinin adı düzgün müəyyənləşdirilməmişdir. Normativ-hüquqi aktlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanununun 30.6-cı maddəsinə əsasən normativ hüquqi aktın maddəsi tamamlanmış normativ müddəanı əks etdirən əsas struktur elementi olmaqla, onun mahiyyətini əks etdirən ada malik olmalıdır. Bildiyimiz kimi hazırda qüvvədə olan cinayət prosessual qanunvericiliyinə görə cinayət mühakimə icraatı —məhkəməyədək, BİM, AİM, KİM-də aparılan icraatdır. Məhkəməyədək icraat ibtidai araşdırma adlanmaqla cinayət işi üzrə ibtidai istintaq və təhqiqat növündə aparılır. (bax: CPM m.7.0.8; 7.0.22). BİM, AİM, KİM-də aparılan icraat isə “məhkəmə baxışı” adlanır. Halbuki məhkəməyədək icraat “ibtidai araşdırma” yox, “ibtidai tədqiqat” (расследование) adlandırılmalı, ali tədqiqat kimi isə məhkəmə baxışı götürülməli idi. Məhkəmə baxışı isə cinayət işlərinə, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat üzrə materiallara və xüsusi ittiham qaydasında şikayətlərə

ilkin baxılması; məhkəmə baxışının açılışı; məhkəmə istintaqı; məhkəmə çıxışları və təqsirləndirilən şəxsin son sözü; yekun məhkəmə qərarının çıxarılması; məhkəmə hökmünün və digər yekun qərarının qüvvəyə minməsi; cəzaların icra edilməsi, məhkumluğun götürülməsi kimi mərhələlərdən ibarətdir. Bu mövqe qismən də olsa “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı mad. 1 hissəsinin məntiqi mənasından da irəli gəlir. Belə ki, həmin maddəyə əsasən “hər kəs... ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə, işinin ağlabatan müddətdə ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir”. Cinayət işləri ilə bağlı həmin müddətlərin hesablanması zamanı “ağlabatan müddət” həm ibtidai araşdırma müddətini, həm də hökmün çıxarılmasına kimi olan məhkəmə baxışı müddətini əhatə edir. Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinə görə müddətin hesablanması şəxs barəsində hökmün qanuni qüvvəyə minməsinə və ya onun barəsində cinayət təqibinə xitam verilməsinə kimi davam edir. Lakin bizim fikrimizcə cəzaların icra edilməsi, məhkumluğun götürülməsi də (ödənilməsi yox) məhkəmə baxışı mərhələsinə aiddir. Məsələn: eyni işi üzrə cəzanın dəyişdirilməsi, cəzadan şərti olaraq azad etmə, cəzanın çəkilməmiş hissəsini daha yüngül cəza növü ilə əvəz etmə, xəstəliyə görə cəzanı çəkməkdən azad etmə, hamilə qadınlar və azyaşlı uşaqları olan şəxslər tərəfindən cəzanın çəkilməsinin təxirə salınması, ittiham hökmünün icrası müddəti ilə əlaqədar cəza çəkməkdən azad etmə və s. məhz məhkəmə baxışı ilə həll olunur. Məhkəmə araşdırması yalnız BİM və AİM-də məhkəmə istintaqı formasında aparılır. Ona görə də CPM-nin 318-ci maddəsinin adında “məhkəmə baxışının hüdudları” ifadəsi doğru hesab edilə bilməz. O, “məhkəmə araşdırmasının hüdudları” şəklində yazılmalıdır. Çünki məhkəmə araşdırması bilavasitə təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş ittihamla bağlı olmaqla məhkəmə istintaqı formasında həyata keçirilən cinayət prosesual icraatdır. Rusiya Federasiyası CPM-nin 252-ci maddəsində də fikirlərimizi təsdiq edən ifadə tərzidir. Orada belə yazılmışdır:

Статья 252. Пределы судебного разбирательства

1. Судебное разбирательство проводится только в отношении обвиняемого и лишь по предъявленному ему обвинению.

2. Изменение обвинения в судебном разбирательстве допускается, если этим не ухудшается положение подсудимого и не нарушается его право на защиту.

Yəni “1. Məhkəmə araşdırması yalnız təqsirləndirilən şəxsə münasibətdə və ancaq ona qarşı irəli sürülmüş ittiham üzrə aparılır.

2. Məhkəmə araşdırmasında ittihamın dəyişdirilməsinə məhkəməyə verilmiş təqsirləndirilən şəxsin vəziyyəti pisləşmədiyi və onun müdafiə hüququ pozulmadığı halda yol verilir.”

Qanunverici oxşar hüquqi məsələ üzrə hüquqi terminləri qayğısız tərcümə etməklə kateqoriyaları ümumiləşdirmişdir. Belə ki, “разбирательства” heç vaxt “baxış” kimi tərcümə edilə bilməz və onun yeganə düşgün tərcüməsi “araşdırma”dır.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 318.1.-ci maddəsinə əsasən isə “Məhkəmə baxışı zamanı Cİ, MSİ və XIQŞ-ə yalnız təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş və ya məhkəməyə verilən ittiham daxilində baxılır.” Məhz bunu əldə bayraq edən bəzi hüquqşünaslar belə qənatdédirlər ki, istintaq orqanı Cİ, MSİ, xüsusi ittihamçı isə XIQŞ materiallarında təqsirləndirilən şəxsə qarşı məhkəmədə hansı ittiham irəli sürülərsə, məhkəmə də bu həddə işə baxmalıdır. Hətta məhkəmədə ittihamın maksimal həddinin düzgün müəyyənləşdirilmədiyi sübuta yetsə belə. Halbuki CPM-nin 318-ci maddəsində məhkəmənin ittihamın həddini aşması üçün iki istisna halı təsbit olunmuşdur. Bunlardan biri ittihamın həddindən aşağı, ikincisi isə yuxarı yönəli istisnalardır. Qanunverici birinci istisna halını belə ifadə etmişdir: “Məhkəmə baxışı??? nəticəsində məhkəmə təqsirləndirilən şəxsin əməlini ağır cinayətdən daha yüngül cinayət əməlinə??? tövsif etmək, habelə ona qarşı irəli sürülmüş ittihamdan ayrı-ayrı bəndləri çıxartmaq hüququna malikdir.” Bir çox hüquqşünaslar “yüngül cinayət” anlayışını qəbul etməyərək Azərbaycan Respublikası CM-nin 15-ci maddəsində cinayətlərin təsnifatında belə kateqoriya cinayətin olmadığını əsas gətirirlər. Bəs əgər cinayət əməli xüsusilə ağır, yaxud az ağırdırsa, onda niyə “ağır cinayətdən” ifadəsinə də eyni dərəcədə hiddət göstərilir. Məncə, bunu dramatikləşdirmək lazım deyil və sadəcə olaraq, qanunverici CM-nin “ağır sanksiyalı”

maddəsindən “yüngül sanksiyalı” maddəsinə tövsif etmək... şəklində yazmaqla mübahisəyə son qoya bilər. Təqsirləndirilən şəxsin əməli heç vaxt cinayət əməlinə tövsif olunmur, əksinə, cinayət əməli CM-nin müvafiq maddəsinə tövsif oluna bilər. Məhkəmə baxışı gedişində ittihamın yüngülləşdirilə biləcəyi hal aşkar edildikdə məhkəmə cinayət prosesi tərəflərinin fikrini də öyrənməli və ittihamın yüngülləşdirilməsi üçün kifayət qədər əsaslar olduqda ittihamı dəyişərək təqsirləndirilən şəxsə yeni ittiham elan etməli və yüngülləşdirilmiş ittiham üzrə məhkəmə baxışını davam etdirməlidir.

2-ci istisna halı isə Azərbaycan Respublikası CPM-nin 318.2-ci maddəsində öz əksini tapmış və kifayət qədər məchul olmaqla mübahisəlidir. Bunun bir səbəbi isə “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiya Qanununda normativ hüquqi aktlar və onların struktur bölmələrindən ən əsası olan maddələrlə bağlı tələblərə riayət olunmamasədir. CPM-nin 318.2-ci maddəsində deyilir: “Məhkəmə baxışı??? zamanı təqsirləndirilən şəxsin hərəkətlərində??? daha ağır cinayətin əlamətlərinin mövcudluğu müəyyən edildikdə, dövlət ittihamçısının vəsatəti əsasında məhkəmə irəli sürülmüş ittiham üzrə məhkəmə baxışını dayandırmalıdır.” Burada qanunverici təqsirləndirilən şəxsin “hərəkətlərində” ağır cinayətin əlamətlərinin mövcudluğunu əsas götürmüşdür ki, bu da düzgün hesab edilə bilməz. Belə ki, Azərbaycan Respublikası CM-nin 14.1-ci maddəsinə əsasən “Bu Məcəllə ilə cəza təhdidi altında qadağan olunmuş ictimai təhlükəli əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) təqsirli olaraq törədilməsi cinayət sayılır.” Yəni cinayətin törədilməsi həm hərəkət, həm də hərəkətsizlikdə ifadə olunur.

Qanunvericiliyə əsasən daha ağır cinayət (ittiham) dedikdə təqsirləndirilən şəxsin törətmiş olduğu cinayət əməlinin CM-nin xüsusi hissəsinin sanksiyasında daha ağır cəza nəzərdə tutan maddəsinə tövsifi, ona yeni cinayət epizodu-cinayət hadisələri üzrə ittihamın elan edilməsi, ittihamı CM-nin 61-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cəzanı ağırlaşdıran halların daxil edilməsi, habelə ittihamın başqa formada ağırlaşması (məsələn: ziyanın məbləğinin artması, iştirakçılıqla törədilmiş cinayətdə şəxsin rolunun artması, cinayətə hazırlığın cəhdlə əvəz edilməsi və s.) başa düşülür. XIQS materiallarına baxıldıqda isə xüsusi ittihamçının vəsatəti ilə məhkəmə təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş ittihamı ya CM-nin 147-ci maddəsindən 148-ci maddəsinə, yaxud 165.1-ci maddəsindən 166.1-ci maddəsinə və ya əksinə dəyişə bilər.

Sözsüz ki, CPM-nin 318.2-ci maddəsində söhbət Cİ və MSİ materiallarından gedir. Çünki XIQS materialları üzrə məhkəmə baxışında dövlət ittihamçısı olmur və ittiham fiziki şəxslər tərəfindən irəli sürülür. Maddənin bu göstərişi hakimlərin müstəqilliyi haqqında qanunların tələblərinə ziddir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin birinci hissəsinə uyğun olaraq hakimlər müstəqildirlər və yalnız Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına tabedirlər. Məhkəmə qərarları hakimlərin sərbəst daxili inamına və məhkəmə araşdırmasının nəticələrinə əsaslanmalıdır.

Bu, Məhkəmələr və hakimlər haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun 100-cü, CPM-nin 25.1-ci maddəsində, habelə digər qanunvericilik aktlarında da təsbit olunmuşdur. Ona görə də dövlət ittihamçısının vəsatətinin məhkəmələr üçün imperativ xarakter daşıyan prosessual hərəkət olması barədə qanunvericinin mövqeyi, anlaşılan subyektiv istəyə söykənən qanunsuz ibarətdən başqa bir şey deyildir. CPM-nin 91.5.38-ci maddəsinə əsasən təqsirləndirilən şəxs məhkəmə iclasında cinayət prosesinin digər iştirakçıları tərəfindən verilmiş vəsatət və təkliflər, habelə məhkəmə tərəfindən həll edilən məsələlər üzrə öz fikrini bildirmək hüququna malikdir. Əgər dövlət ittihamçısının vəsatəti məhkəmə üçün məcburi imperativ xarakter daşıyarsa, onda daha təqsirləndirilən şəxsin və ya onun müdafiəçisinin fikrini dinləməyə nə ehtiyac vardır?

Həmçinin burada CPM-nin 318-ci maddəsinin müvafiq müddəsi ilə ziddiyyət təşkil edən 391.8-1-ci maddə də səpkili şəkildə AİM-də ittihamın həddi ilə bağlı prokurorluğun mövqeyini əks etdirir. Hərçənd burada birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən çıxarılmış hökmdən verilmiş protestdən söhbət getsə də ittihamın həddi ilə bağlıdır. Belə ki, qeyd olunan maddəyə əsasən “Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsində dövlət ittihamçısı tərəfindən müdafiə edilmiş ittihamla müqayisədə daha ağır cinayət üzrə ittihamın irəli sürülməsinə dair Azərbaycan

Respublikası Baş prokurorunun, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində, həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokurorunun protesti ilə razılaşıqda apellyasiya şikayətinə və apellyasiya protestinə baxılmasına xitam verilməsi və cinayət işinin, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılması haqqında qərar çıxarır.” Göründüyü kimi dövlət ittihamçısının ittihamın həddi ilə bağlı mövqeyi (vəsətəti) məhkəmə üçün məcburi olduğu halda, Baş prokurorun, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində, həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokurorunun mövqeyi (protesti) isə belə qüvvəyə malik deyildir. Bu isə absurddur.

Digər tərəfdən, bu halda məhkəmənin CPM-nin 318.2-ci maddəsinə əsasən “müvafiq olaraq Cİ və ya MSİ materiallarının 10 (on) gün müddətində təqsirləndirilən şəxsə başqa ittihamın irəli sürülməsi məsələsinə baxmaq üçün ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərilməsi barədə əsaslandırılmış qərar çıxarması” barədə göstərişi isə məhkəmə və ibtidai araşdırma təcrübəsinə uyğun gəlməyən müddədir. Məhkəmənin bu qərarından təqsirləndirilən şəxsin və ya zərərçəkmişin şikayət vermək hüququ isə qanunla nəzərdə tutulmamışdır. Bununla da tərəflərin hüququ əsaslı surətdə pozulmuş olur. Halbuki CPM-nin 91.5.31-ci maddəsinə əsasən təqsirləndirilən şəxs hökmdən və məhkəmənin digər qərarlarından apellyasiya, kassasiya və ya əlavə kassasiya qaydasında şikayət vermək və həmin qərarların surətlərini almaq hüququna malikdir. Göründüyü kimi qanunverici burada “məhkəmənin digər yekun qərarlarını” yox, ümumiyyətlə “qərarlarını” nəzərdə tutmuşdur. CPM-nin 384-cü maddəsində isə məhkəmənin CPM-nin 318.2-ci maddəsində adı çəkilən qərarlarından müstəqil surətdə şikayət verilməsi nəzərdə tutulmamışdır. CPM-nin 384.5-cü maddəsinə əsasən apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protesti vermək hüququna malik olan şəxslər məhkəmə baxışı zamanı birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən qəbul edilmiş digər qərarlardan narazı olduqlarını cinayət işi üzrə yekun məhkəmə qərarından verdikləri müvafiq olaraq apellyasiya şikayətində və ya apellyasiya protestində əsaslandırmaq hüququna malikdirlər. Ziddiyyət göz qabağındadır.

Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, CPM-nin 91.1-ci maddəsinə əsasən müstəntiqin, prokurorun və ya məhkəmənin təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmə barədə qərar çıxardığı fiziki şəxs təqsirləndirilən şəxs kimi tanınır və bu qərarın çıxarılması ona qarşı ittihamın irəli sürülməsi hesab olunur. CPM-nin 297.0.2.-ci maddəsinə əsasən isə MSİ materialları üzrə toplanılmış sübutlar və təhqiqat zamanı araşdırılmış hallar cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsə qarşı ittihamın irəli sürülməsinə imkan verdikdə, prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın nəticələrinə dair təhqiqatçı tərəfindən tərtib edilmiş yekun protokolunda ittihamın irəli sürülməsini təsdiq etmək və bütün materialları məhkəməyə göndərmək hüququna malikdir. Yəni prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror yekun protokolunu təsdiq etdikdən sonra cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törədən şəxs “təqsirləndirilən şəxs” hesab olunur. Burada işlədilən “başqa ittiham” anlayışı isə maddənin məntiqi anlayışına heç uyğun deyildir. Belə ki, Cİ və MSİ materiallarında təqsirləndirilən şəxsə qarşı başqa ittiham məhkəmə iclasında məhkəmə tərəfindən ancaq yüngül sanksiyalı maddələrlə irəli sürülə bilər. İstintaq orqanı isə məhkəmənin təqsirləndirilən şəxsə qarşı daha ağır ittihamın irəli sürülməsi məsələsinə baxmaq üçün cinayət işini, MSİ materiallarını prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərilməsi barədə əsaslandırılmış qərar çıxarsa da istintaq orqanı təqsirləndirilən şəxsə qarşı yalnız həm ağır sanksiyalı yeni ittiham, həm əlavə ittiham, yüngül sanksiyalı yeni ittiham, yaxud ittihama cəzanı ağırlaşdıran hallar daxil edərək yenilənmiş ittiham irəli sürə bilər, işin icraatına xitam verə, icraatı dayandıra bilər və s.

Qanunverici 10 gün müddəti qəti olaraq müəyyən etmişdir. Belə çıxır ki, bu müddətin ötürülməsi, ona riayət edilməməsi ibtidai araşdırma müddətinin ötürülməsi hesab olunur. Onun ötürülməsindən sonra həyata keçirilən prosessual hərəkətlərin etibarsız hesab edilərək ləğv olunmasına səbəb olacaqdır.

Lakin istər Cİ, istərsə də MSİ materialları üzrə 10 gün müddətində təqsirləndirilən şəxsə qarşı daha ağır ittihamın irəli sürülməsi (işin prokurorluğa qaytarılması, orada yenidən icraata qəbul olunması,

təqsirləndirilən şəxsə yeni və ya əlavə ittihamın, yenilənmiş ittihamın irəli sürülməsi, onun yenidən təqsirləndirilən şəxs qismində dindirilməsi, əlavə iş materialları ilə tərəflərin tanış edilməsi, yeni ittiham aktının tərtibi, habelə prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun cinayət işinin ittiham aktı ilə daxil olduğu vaxtdan 5 gün müddətində müəyyən qərarlardan birini qəbul etmək hüququnu və s. nəzərə alsaq) əksərən praktiki cəhətdən mümkünsüz olur. Və əgər nəzərə alsaq ki, CPM-nin 287-ci maddəsinə əsasən tərəflər 48 saat müddətində vəsatət, onun rədd edilməsindən 48 saat ərzində şikayət də verə bilirlər, bu müddətin yetərsizliyi aydın görünür. İstintaq təcrübəsində belə hallarda istintaq və həbs müddətləri (əgər həmin müddətlər kifayət etmirsə) uzadılır və məhkəmənin müvafiq qərarının icrası ən azı bir ay çəkir. Ən başlıcası isə, qətimkan tədbiri kimi həbs müddətindən fərqli olaraq, məhkəmənin ibtidai araşdırma müddətlərini müəyyən etmək və ya onları məhdudlaşdırmaq səlahiyyəti yoxdur. Məhkəmə cinayət prosesini həyata keçirən istintaq və təhqiqat orqanına ancaq məhkəmə tapşırıqları göndərdiyi hallar üçün müddət müəyyən edə bilər və bu müddətlər qanunverici tərəfindən CPM-də təsbit olunmuşdur. Lakin Cİ istintaq orqanında müvafiq vəzifəli şəxs tərəfindən icraata qəbul edilib istintaq və prosessual hərəkətləri aparılırsa, ittiham aktı tərtib edilib məhkəməyə göndərilirsə, yaxud işin icraatına xitam verilir, dayandırılırsa, onda bunun üçün istintaq müddəti tələb olunur. İstintaq müddəti isə istintaq orqanı tərəfindən uzadıla və ya müəyyənləşdirilə bilər. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi məhkəmənin belə bir səlahiyyəti yoxdur və CPM-nin 318.2-ci maddəsində müddətin müəyyən edilməsi sirf məhkəmə səlahiyyətlərinin aşılmasıdır.

CPM-nin 294.3-cü maddəsinə əsasən “Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayətə baxarkən və ya böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat şəklində təhqiqatın gedişində məhkəməyədək sadələşdirilmiş prosedur daxilində aparılması mümkün olmayan istintaq hərəkətlərinin aparılması zərurəti yarandıqda, təhqiqatçının və ya müstəntiqin vəsatəti, yaxud öz təşəbbüsü ilə ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror cinayət işinin başlanması haqqında qərar qəbul etmək və ibtidai istintaqın aparılmasını müvafiq istintaq orqanına tapşırmaq hüququna malikdir. “Məhkəmənin MSİ materiallarını prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması barədə müvafiq qərarından sonra MSİ materialları üzrə cinayət işi başlaması mütləqdir. Çünki MSİ materialları üzrə ibtidai araşdırma müddəti 10 gündür və bu müddətin uzadılması imkanı qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır.

Əgər təcrübə bunu diktə edirsə, onda Cİ, MSİ materiallarının əlavə (təkmili) ibtidai araşdırma aparılması üçün prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması barədə əvvəlki cinayət prosessual qanunvericiliyin tələblərindən imtina edilməsinin ibtidai araşdırmanın tezliyi prinsipinə gözlənilən töhfəni verməməsi şübhəsizdir.

CPM-nin 318.2-ci maddəsində daha sonra deyilir ki, “Bundan sonra ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror tərəfindən təqsirləndirilən şəxsə qarşı yeni ittiham irəli sürülərsə, məhkəmə baxışı məhkəmə iclasında həmin ittihamın elan olunması ilə təzələnilir və məhkəmə baxışının davam etdirilməsi ümumi qaydada həyata keçirilir.” Bu ifadə tərzində də qeyri-mükəmməl olmaqla qanunvericinin kateqoriyaları necə qarışdırdığını bir daha aydın sübut edir. Prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror tərəfindən təqsirləndirilən şəxsə qarşı yeni ittiham o vaxt irəli sürülə bilər ki, ibtidai araşdırma ya MSİ formasında, ya da ibtidai araşdırma onun özü tərəfindən aparılmış olsun. Yeni ittiham əsas etibarlı ilə ibtidai istintaq apararı müstəntiq tərəfindən irəli sürülə bilər. Qanunverici ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror tərəfindən ittiham aktının təsdiq edilməsi hüququnu onun ittiham irəli sürməsi kimi qiymətləndirmişdir ki, bu da yolverilməzdir. Çünki CPM-nin 290.3.1-cü mad. əsasən “cinayət işi ittiham aktı ilə daxil olarkən ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror işin məhkəməyə göndərilməsi üçün əsasların kifayət olmasını hesab etdikdə ittiham aktını təsdiq etmək barədə qərar qəbul etməlidir”. Bu ifadə ittihamın irəli sürülməsi kimi təfsir edilə bilməz.

Burada şəxsiz haqlı sayılan digər məntiqi sual isə budur: Əgər prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror və ya müstəntiq tərəfindən təqsirləndirilən şəxsə qarşı yeni yox, əlavə ittiham irəli

sürülərsə, necə olacaq? Onda məhkəmə iclasında bu ittiham elan edilmədən proses təzələnməlidirmi? Göründüyü kimi qanunverici hüquqi terminlərdən ehtiyatsız istifadə etməklə kifayət qədər problem yaratmışdır. Normativ hüquqi aktlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununa əsasən normativ hüquqi aktın terminologiyası aydın anlaşılan sözlərdən və söz birləşmələrindən istifadə etməklə formalaşdırılmalıdır. Normativ hüquqi aktın məzmununda qeyri-müəyyənliklər və fərqlər, habelə tətbiqi təcrübəsində ziddiyyətlər aşkar edildikdə hamın normaları aktı qəbul etmiş normayaratma orqanı və ya Konstitusiyaya Məhkəməsi rəsmi şərh edir. Ona görə də maddənin mətnindəki “yeni ittiham” sözü “yeni və ya əlavə ittiham” sözü ilə əvəz edilməli, yaxud onun əvəzinə “dəyişdirilmiş ittiham” yazılmalıdır. İttihamın dəyişdirilməsi 3 cür baş verə bilər: birincisi, təqsirləndirilən şəxsə yeni ittihamın elan edilməsi, ikincisi, yenilənmiş ittihamın elan edilməsi, üçüncüsü isə ona əlavə ittihamın elan edilməsi ilə. Birinci halda yeni ittihamla təqsirləndirilən şəxsin məsuliyyəti həm ağırlaşdırıla, həm də yüngülləşdirilə bilər. İkinci-üçüncü halda isə təqsirləndirilən şəxsin məsuliyyəti yalnız ağırlaşır.

CPM-nin 318.2-ci maddəsində daha sonra deyilir: “Məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilən şəxsin hərəkətlərində daha ağır cinayətlərin əlamətlərinin mövcudluğu barədə zərər çəkmiş şəxsin və ya onun qanuni nümayəndəsinin vəsatəti əsasında məhkəmə bu maddədə nəzərdə tutulmuş qaydada qərar çıxara bilər.” Bu halda isə analoji qərarın qəbul edilməsi barədə qanunvericinin göstərişi imperativ deyil və məhkəmənin mülahizəsinə buraxılmışdır. Lakin zərərçəkmişin nümayəndəsini isə qanunvericinin kənarında qoyması təəssüf doğurmaqla CPM-nin 102.5-ci maddəsinə ziddir. Belə ki, müvafiq maddəyə əsasən “Zərər çəkmiş şəxsin... nümayəndəsi cinayət prosesi zamanı şəxsiyyətin ayrılmaz hüquqları istisna olmaqla, təmsil etdiyi şəxsin hüquqlarını həyata keçirir.” Həmçinin CPM-nin 101.6-cı maddəsinə əsasən fəaliyyət qabiliyyəti olmayan zərər çəkmiş şəxsin qanuni nümayəndəsi də zərərçəkmiş şəxsin nümayəndəsi kimi eyni hüquqi vəziyyətdə olmaqla, CPM-nin 101.11-ci maddəsinə əsasən şəxsən və ya təmsil etdiyi şəxsin nümayəndəsinin köməyi ilə hüquqlarından istifadə edir və vəzifələrini yerinə yetirir.

Təqsirləndirilən şəxsin hərəkətlərində daha ağır cinayətlərin əlamətlərinin mövcudluğu barədə zərər çəkmiş şəxsin gəldiyi nəticə ilə bağlı verdiyi vəsatət onun şəxsiyyətinin ayrılmaz hüquqları hesab edilə bilməz. Yalnız cinayət təqibi XIQ həyata keçirildikdə bu hüquq xüsusi ittihamçının şəxsiyyətinin ayrılmaz hüquqlarını təşkil edə bilər. Qanunverici isə göründüyü kimi zərərçəkmiş şəxsi xüsusi ittihamçı ilə eyniləşdirmir. Fikrimizcə, qanunverici bu hüququ həm dövlət ittihamçısına, həm zərərçəkmiş şəxsə (xüsusi ittihamçıya), onların qanuni nümayəndələrinə və nümayəndələrinə tanımalıdır.

Belə ki, CPM-nin 28.4-ci maddəsinə əsasən cinayət mühakimə icraatını həyata keçirərkən məhkəmələr cinayət prosesində tərəflərə cinayət təqibi ilə əlaqədar bütün halların hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiq edilməsi üçün zəruri şərait təmin etmək; sübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsi həm ifşa edən, həm də ona bəraət verən halları, habelə məsuliyyəti yüngülləşdirən və ağırlaşdıran halları nəzərə almaq vəzifələrini yerinə yetirməlidirlər.

Belə təsəvvür edək ki, iş üzrə bir neçə təqsirləndirilən şəxs vardır və onların mənafeləri arasında ziddiyyət mövcuddur. Bu halda onlar və ya müdafiəçiləri digər təqsirləndirilən şəxsin əməlinin CM-nin daha ağır sanksiyalı maddəsinə tövsüf edilməsi barədə vəsatətlə məhkəməyə müraciət edə bilərlərmi? Əgər bilərsə, onda bu vəsatət təmin oluna bilərlərmi?

Yaxud zərərçəkmiş şəxs təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş ittihamın yüngülləşdirilməsi, habelə ittihamdan ayrı-ayrı bəndlərin çıxarılması barədə məhkəməyə vəsatətlə müraciət edə bilərlərmi? Fikrimizcə, hə. Belə ki, CPM-nin 87.6.22-ci maddəsinə əsasən zərərçəkmiş şəxs ona qarşı cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməllərin törədilməsi haqqında verdiyi şikayətdən imtina etmək hüququna malikdirsə, deməli bu hüquqa da malikdir.

Burada aydınlaşdırılması zəruri olan bir məqam da vardır. Məlumdur ki, məhkəmə işin mümkün nəticələri barədə müşavirə otaqından kənar heç bir fikir və ya rəy söyləyə, qərar qəbul edə bilməz. Belə ki, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 99-cu maddəsinə əsasən “Hakim ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən baxılan məsələ üzrə yekun qərar

qəbul edilənədək, həmin qərara dair fikir bildirməməlidir.” Əgər hakimlər istər dövlət ittihamçısının, istərsə də zərərçəkmiş şəxs və ya onun qanuni nümayəndəsinin vəsatəti ilə təqsirləndirilən şəxsə daha ağır ittihamın irəli sürülməsi barədə vəsatətlərini təmin edirsə, deməli, o, üstüörtülü şəkildə olsa da təqsirləndirilən şəxsə daha ağır ittihamın irəli sürülməsinin zəruriliyi ilə razılaşmış olur ki, bu da işin mümkün nəticəsi barədə onun fikrinin açıqlaması hesab olunmalıdır. Yaranmış vəziyyətdən çıxış yolu isə aşağıdakı kimi görünür. Bu halda, əgər təqsirləndirilən şəxsə qarşı daha ağır yeni, yenilənmiş və ya əlavə ittiham irəli sürülərsə, məhkəmə artıq həmin tərkibdə işə baxmağa səlahiyyətli olmayacaq və işə baxılması başqa hakimə və ya məhkəmə tərkibinə tapşırılmalıdır. Digər yol isə, dövlət ittihamçısı, zərərçəkmiş şəxs, onun qanuni nümayəndəsi (nümayəndəsi) tərəfindən təqsirləndirilən şəxsə ağır ittihamın irəli sürülməsi məsələsinə baxılması üçün vəsatət qaldırmaq hüququ ilə yanaşı, qanunverici məhkəmənin də bunu öz təşəbbüsü ilə həyata keçirilməsi hüququnu tanımalıdır. Lakin burada Ali Məhkəmə və Konstitusiya Məhkəməsi məhkəmələrin bu hüququnun tanınmasına qarşı vahid cəbhə yaratmaları vəziyyəti daha da çıxılmaz edir. Belə halda məhkəmə baxışı qanunun tələblərinə əsaslanmaq əvəzinə, daha çox subyektiv təşəbbüslərə yol açır ki, bu da məhkəmələrin pozulmuş hüquqların bərpasına etinasız münasibət göstərməsi, fəaliyyətsizliyi görüntüsü yaradır.

Məlumdur ki, Konstitusiyanın 127-ci maddəsinin VII hissəsinə və CPM-in 32.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasında cinayət mühakimə icraatı ittiham və müdafiə tərəfinin çəkişməsi əsasında həyata keçirilir. Yəni məhkəmə işə ədalətlə və qərəzsiz baxılmasını təmin etməli, tərəflərə öz prosesual vəzifələrini həyata keçirmək və mövqelərini müdafiə etmək üçün bərabər imkanlar yaratmalıdır.

Konstitusiya Məhkəməsi isə bu prinsiplə bağlı öz mövqeyini belə ortaya qoyur ki, çəkişmə yalnız bitərəf məhkəmənin mövcudluğu halında mümkün olduğundan məhkəmənin tərəflərin prosesual funksiyalarını (ittiham, yaxud müdafiə) öz üzərinə götürməsi yolverilməzdir. (bax: Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Hərbi kollegiyasının 07 iyul 2011-ci il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair 17 aprel 2012-ci il tarixli Qərarı).

Digər tərəfdən, Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosesual Məcəlləsinin 409-cu maddəsinin şərh edilməsinə dair” 19 iyul 2002-ci il tarixli Qərarında bir qədər də irəli gedərək qeyd etmişdir ki, məhkəmə məhkəmə baxışının təyin edilməsi barədə qərarla müəyyən edilmiş ittihamın hədlərindən kənara çıxa bilməz. Məhkəmə baxışı zamanı ittihamın ağırlaşdırılmasına səbəb ola biləcək hal aşkar edildikdə, qeyd olunan şəxslərin vəsatəti olmadan məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə məhkəmə baxışını dayandıraraq işi və ya materialları ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarmaq, habelə barəsində ittiham irəli sürülməmiş və məhkəməyə verilməmiş istənilən digər şəxs haqqında öz təşəbbüsü ilə bu və ya digər, xüsusilə də, ittiham yönümlü qərar qəbul etmək səlahiyyəti (hüququ) qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosesual Məcəlləsinin 43.1.1, 314.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş “dövlət ittihamçısı və xüsusi ittihamçı cinayət təqibindən imtina etdikdə” müddəasının şərh edilməsinə dair” 15 fevral 2008-ci il tarixli Qərarında əks etdirdiyi hüquqi mövqeyinə görə çəkişmə və tərəflərin hüquq bərabərliyi əsasında məhkəmə hakimiyyətini həyata keçirən məhkəmə işin icraatı zamanı ittiham və ya müdafiə tərəfinin prosesual səlahiyyətlərini öz üzərinə götürərək onlardan hər hansı birinin tərəfində dayanmamalı, yaxud onları əvəz etməməli, bütün proses boyu obyektiv və qərəzsiz arbitrlər olaraq qalmalıdır.

Biz isə bu fikirdəyik ki, çəkişmə prinsipi güləşmə prinsipi kimi qəbul edilməməli, hakim isə idman arbitri rolunu oynamamalıdır. Əgər məhkəmədə ədalət mühakiməsi yalnız cəkişən tərəflərin mübarizəsinin nəticəsi kimi qiymətləndiriləcəksə, onda daha məhkəməyə (arbitrə) nə ehtiyac vardır. Elə bu nəticəni cinayət prosesini həyata keçirən istintaq və təhqiqat orqanı da fiksə edə bilərdi. Digər tərəfdən, məhkəmə əgər təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülən ittihamla mütləq bağlıdırsa, onda çəkişmə prinsipi də boş ibarətdən başqa bir şey deyildir.

Çünki Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 125-ci maddəsinin (Məhkəmə hakimiyyətinin həyata keçirilməsi) VII bəndinə əsasən məhkəmə icraatı həqiqətin müəyyən edilməsini təmin etməlidir. Habelə CPM-nin 25.2-ci maddəsinə əsasən “Hakimlər cinayət prosesini həyata keçirən orqanların ibtidai araşdırmada gəldikləri nəticələrlə bağlı deyillər.”

CPM-nin 8-ci maddəsinə əsasən cinayət mühakimə icraatının vəzifələri cinayətləri tezliklə açmaq, cinayət təqibi ilə bağlı bütün halları hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırmaq; cinayət törətmiş şəxsləri ifşa və cinayət məsuliyyətinə cəlb etmək; cinayət törətməkdə ittiham olunan şəxslərin təqsirini müəyyən edərək onları cəzalandırmaq və təqsirsiz şəxslərə bəraət vermək məqsədi ilə ədalət mühakiməsini həyata keçirməkdən və s. ibarətdir.

Məhkəmələr cinayət işlərinə və cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallara məhkəmə iclaslarında yalnız bu Məcəlləyə müvafiq surətdə müəyyən edilmiş hüquqi prosedurlara uyğun faktlar əsasında, qərəzsiz və ədalətlə baxmalıdırlar. (CPM 28.1 m.)

Cinayət prosesində heç bir sübutun və digər materialın qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur. (CPM m. 33.3 m.)

Hakimlərin sübutlara və sair materiallara qərəzli münasibət bəsləməsi, mövcud hüquqi prosedur daxilində tədqiq edilənədək sübut və digər materiallardan birinə digərinə nisbətdə çox və ya az əhəmiyyət verilməsi yolverilməzdir. (CPM 33.4 m.)

Bu halda məhkəmə cinayət təqibi üzrə toplanmış bütün sübutların məcmusuna ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verməli, hakim qanunu və vicdanını rəhbər tutaraq sübutların məcmusunun hərtərəfli, tam və obyektiv baxılmasına əsaslanmaqla öz daxili inamına görə qiymətləndirməlidir. CPM-nin 25.3.-cü mad. əsasən “Hakimlər cinayət işlərini və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materialları məhkəmə iclasında cinayət prosesi tərəflərinin təqdim etdikləri sübutların tədqiqinə əsaslanan öz daxili inamı və hüquq düşüncəsi ilə həll edirlər.”

Qeyd olunanlar həmçinin beynəlxalq hüquqi sənədlərin müvafiq normalarından irəli gəlir. Belə ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 29 noyabr 1985-ci il tarixli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş “Məhkəmə orqanlarının müstəqilliyinə dair BMT-nin Əsas prinsipləri”nə müvafiq olaraq məhkəmə orqanlarının müstəqilliyi prinsipi məhkəmə orqanlarına hüquq verməklə yanaşı, onlardan məhkəmə araşdırmasının ədalətli aparılması və tərəflərin hüquqlarına riayət olunmasının təmin edilməsini də tələb edir.

“Hakimlərin davranışına dair Banqalor prinsipləri”ndə nəzərdə tutulmuş obyektivlik və qərəzsizlik prinsipinə müvafiq olaraq hakim öz vəzifələrinin icrası zamanı hər hansı üstünlükdə hallarından, qabaqcadan formalaşmış yanlış fikirlərdən və qabaqcadan hasil olan qənaətlərdən azaddır.

“İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Konvensiyanın 6-cı maddəsi ilə təminat verilən ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ hər bir şəxsin prosessual hüququdur.

Mövqeyimizin doğruluğunu təsdiq edən saydıqlarımızdan savayı, kifayət qədər hüquq normaları mövcuddur.

Daha sonra CPM-nin 318.3-cü maddəsinə əsasən cinayətin tövsifinin dəyişməsi nəticəsində məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi zərurəti yaranarsa, məhkəmə qərarına əsasən məhkəmədə işin baxılmasına xitam verilir və iş ümumi qaydada aidiyyəti üzrə baxılmaq üçün müvafiq məhkəməyə göndərilir. Daha bir məntiqi sual: istintaq orqanı cinayət işinin icraatına xitam verərsə məhkəmə nə etməlidir? Yəqin ki, istintaq orqanının müvafiq qərarına əsasən məhkəmə baxışına xitam verməlidir. İcraat dayandırıldıqda isə məhkəmə baxışı da dayandırılmış vəziyyətdə qalır.

Qeyd etdiklərimizlə bağlı, bəzi hakimlərin CPM-nin 318 və 391.8-1-ci maddələrinin Məcəllədən çıxarılması barədə fikirlərinin tam əsassız olması qənaətinə gələrək, bunun cinayət-prosessual qanunvericiliyinin prinsip və şərtlərinə daban-dabana zidd olduğunu bildirir və CPM-nin 318-ci maddəsinin aşağıdakı mətnə verilməsini məqsədmüvafiq hesab edirik:

Maddə 318. Məhkəmə araşdırmasının hədləri

318.1. Məhkəmə araşdırması yalnız təqsirləndirilən şəxsə münasibətdə və ancaq ona qarşı irəli sürülmüş ittiham üzrə aparılır.

318.2. Əgər məhkəmə araşdırması zamanı (nəticəsində) kifayət qədər əsaslar olarsa, məhkəmə

təqsirləndirilən şəxsin əməlini ona qarşı irəli sürülən ittihamdan CM-nin daha yüngül məsuliyyət nəzərdə tutan maddəsinə (cinayət əməlinə) tövsif etmək, habelə ilkin ittihamdan ayrı-ayrı bəndləri çıxarmaq hüququna malikdir.

318.3. Məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilən şəxsin əməlinə (hərəkət və ya hərəkətsizliyində) daha ağır ittihamın və cinayətin əlamətlərinin mövcudluğu müəyyən edildikdə, məhkəmə dövlət ittihamçısının, zərərçəkmiş şəxsin (xüsusi ittihamçının), onların qanuni nümayəndəsinin və nümayəndəsinin vəsatəti əsasında, habelə öz təşəbbüsü ilə irəli sürülmüş ittiham üzrə məhkəmə araşdırmasını dayandırmalı, müvafiq olaraq Cİ-nin və ya MSİ materiallarının təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş ittihamın dəyişdirilməsi məsələsinə baxmaq üçün ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərilməsi barədə əsaslandırılmış qərar çıxara bilər. İstintaq orqanı tərəfindən təqsirləndirilən şəxsə qarşı yeni, yenilənmiş və ya əlavə ittiham irəli sürülsə, məhkəmə araşdırması məhkəmə iclasında həmin ittihamın elan olunması ilə təzələnilir və məhkəmə araşdırması ümumi qaydada davam etdirilir. Cinayət əməlinin tövsifinin dəyişməsi nəticəsində məhkəmə aidiyyətinin dəyişdirilməsi zərurəti yaranarsa, məhkəmə qərarına əsasən məhkəmədə işin araşdırılmasına xitam verilir və iş aidiyyəti üzrə araşdırması üçün ümumi qaydada müvafiq məhkəməyə göndərilir. Cinayət işi üzrə təqsirləndirilən şəxsə qarşı məhkəmədə irəli sürülmüş ilkin ittiham istintaq orqanı tərəfindən əlavə araşdırma nəticəsində dəyişdirilmədən yenidən məhkəməyə göndərilərsə, məhkəmə araşdırması təzələnərək ümumi qaydada davam etdirilir. Əgər cinayət təqibinə xitam verilərsə, məhkəmə istintaq orqanının müvafiq qərarına əsasən məhkəmə araşdırmasına xitam verməlidir.

318.4. İstintaq orqanı tərəfindən təqsirləndirilən şəxsə qarşı daha ağır yeni, yenilənmiş və ya əlavə ittiham irəli sürülsə, məhkəmə araşdırmasının nəticəsindən asılı olaraq, yaxud istintaq orqanı tərəfindən cinayət təqibinə xitam verilərsə, məhkəmə ilkin ibtidai araşdırma apararı müstəntiq, təhqiqatçı və ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror barəsində xüsusi qərar çıxara bilər. Bu qərar müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanının rəhbərinə və Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna göndərilir.

İstinad edilən mənbələr:

1. *Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası*
2. *Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 43.1.1, 314.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş "dövlət ittihamçısı və xüsusi ittihamçı cinayət təqibindən imtina etdikdə" müddəasının şərh edilməsinə dair" 15 fevral 2008-ci il tarixli Qərarı*
3. *Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsi*
4. *Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 409-cu maddəsinin şərh edilməsinə dair" 19 iyul 2002-ci il tarixli Qərarı*
5. *Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Hərbi kollegiyasının 07 iyul 2011-ci il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair 17 aprel 2012-ci il tarixli Qərarı*
6. *Məhkəmələr və hakimlər haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu*
7. *"İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Avropa Konvensiyası*

